

ANDRZEJ CZERNY
Warszawa
aczerny1@gmail.com

Wyspy Nawietrzne i Wyspy Zawietrzne – problemy nazewnicze

Zarys treści. Autor przedstawia pogłębioną wersję analizy, na podstawie której Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej podjęła decyzję ustalającą nazwy *Wyspy Nawietrzne* i *Wyspy Zawietrzne* (zmieniono niefortunnie ustalone w 1959 r. nazwy *Wyspy Zawietrzne* i *Wyspy Podwietrzne*). Artykuł ilustruje interdyscyplinarny charakter standaryzacji nazw geograficznych, która uwzględnia lingwistyczny, historyczny i geograficzny aspekt toponimów. Autor omawia ponadto, jak nazw obu archipelagów używano w kartografii europejskiej od XVII w., proponuje filozoficzne spojrzenie na sprawę oraz zaleca, jak należy nowo ustalonych nazw używać na mapach.

Słowa kluczowe: standaryzacja nazw geograficznych, polskie nazewnictwo geograficzne świata, egzonimy, Wyspy Nawietrzne, Wyspy Zawietrzne

1. Wstęp

W latach 2004–2010 Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej (KSNG) przy Głównym Geodecie Kraju opublikowała 12 części *Nazewnictwa geograficznego świata*. Opracowane przez Komisję wykazy zawierają zbiory nazw gotowych do użycia na mapach. Standaryzacja nazw nie zawsze spotyka się ze zrozumieniem – można usłyszeć opinię, że Komisja niepotrzebnie wprowadza zmiany nazewnictwa, co wynika z nieprawdziwego założenia, że zbiór nazw jest zasadniczo niezmienny. Wprowadzenie podstawowy zasób przyswojonych nazw jest przekazywany z pokolenia na pokolenie, jednak nazewnictwo ciągle się zmienia i pojawiają się innowacje nazewnicze. Niektóre z nich zasługują na aprobatę, inne nie: potrzebną innowacją jest nazwa *Sudan Południowy*, niepotrzebną – była portugalska nazwa *Timor Leste* (Timor Wschodni). Niektóre

nazwy zupełnie wychodzą z obiegu, np. używana przed II wojną światową *Rzeczpospolita Zbawiciela* (Salwador). Podstawowym zadaniem standaryzacji jest wybór jednego spośród kilku alonimów, czyli nazw odnoszących się do tego samego obiektu. Przykładem są nazwy: *Haiti*, *Hispaniola* i *Santo Domingo* (wyspa w archipelagu Antyli, między Kubą a Portoryko). *Haiti* jest standaryzowanym egzonimem, którego można używać w kontekście współczesnym i historycznym, a *Hispaniola* i *Santo Domingo* to nazwy, których dziś używa się tylko w kontekście historycznym, np. *Po odkryciu Ameryki głównym ośrodkiem osadnictwa stała się Hispaniola*. Czasem wybiera się jeden spośród kilku wariantów nazwy, np. *Iguaçu* (z portugalskiego), *Iguazú* (z hiszpańskiego), *Iguassu* i *Iguasú* (nazwy przyswojone, czyli egzonimy). Komisja zalecała użycie nazw nieprzyswojonych, czyli endonimów: *Iguaçu* lub *Iguazú*, w zależności od tego, czy piszemy o Brazylii, czy o Argentynie. Standaryzacja polega na regulowaniu procesu spontanicznego tworzenia nazw, a nie na wymyślaniu nowych.

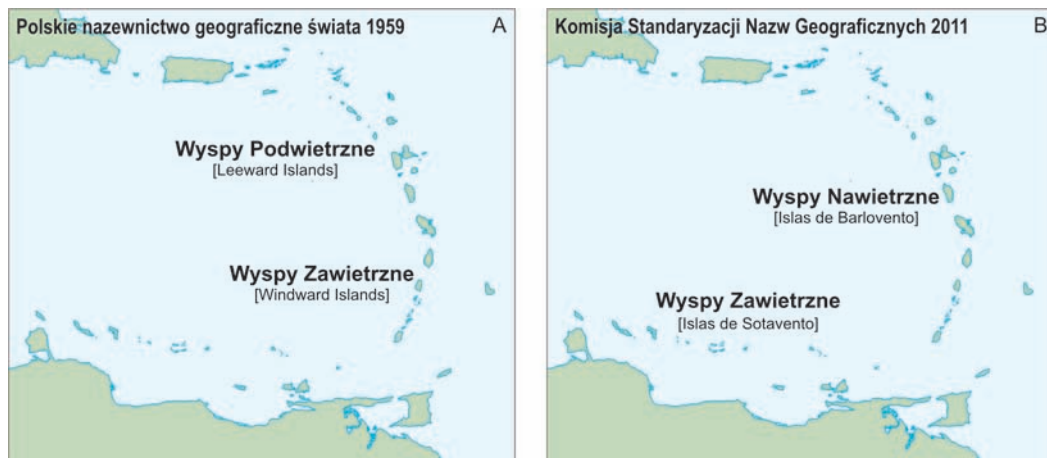
*

Zeszyty Nazewnictwa geograficznego świata miały charakter roboczy. Obecnie trwa weryfikacja zbioru 11 tysięcy standaryzowanych egzonimów, której celem jest przygotowanie książkowego wydania wykazu. Wiceprzewodniczący Komisji mgr M. Zych zwrócił uwagę na nazwy *Wyspy Podwietrzne* i *Wyspy Zawietrzne*, odnoszące się do północnej i południowej części łuku wyspowego ciągnącego się od Wysp Dziewiczych na północy do Grenady na południu. Obie nazwy od 1959 r. występują w wykazach nazw i są uży-

wane w publikacjach. Odpowiadają one nazwom angielskim: *Wyspy Podwietrzne* to *Leeward Islands*, a *Wyspy Zawietrzne* to *Windward Islands* (ryc. 1A). Zaskakujące jest to, że nazwa *Windward Islands* nie znaczy „Wyspy Zawietrzne”, lecz „Wyspy Nawietrzne” (*Wielki słownik angielsko-polski...* 2002). Poza tym słowniki języka polskiego podają, że przymiotniki *podwietrzny* i *nawietrzny* nie są antonimami, czyli wyrazami

wieje wiatr). Terminów tych używa się także w naukach przyrodniczych, w technice i w literaturze popularnej, np. *Zbocza nawietrzne otrzymują większy opad aniżeli zawietrzne, znajdujące się w tzw. cieniu opadowym.* (D. Dyląg, P. Sadowski, *Beskid Myślenicki: przewodnik*, 2005).

Wyraz *nawietrzny* można znaleźć w słowniku Lindego (1809), a współczesne słowniki rejestrują również jego synonimy (tab. 1). Antonim

Ryc. 1. Egzonymy standaryzowane odnoszące się do grup wysp będących częściami Małych Antyli: A – ustalone w 1959 r.; B – zmienione w 2011 r.

Fig. 1. Standardized exonyms referring to groups of islands which are parts of Lesser Antilles: A – established in 1959, B – changed in 2011

o przeciwstawnym znaczeniu, lecz synonimami (por. *Uniwersalny słownik języka polskiego* 2003), zatem rozróżnienie *Wyspy Podwietrzne* – *Wyspy Nawietrzne* wydaje się nie mieć sensu¹. KSNG postanowiła naprawić błąd popełniony w *Polskim nazewnictwie geograficznym świata* (1959) i zdecydowała, że polskich nazw należy używać tak, jak na rycinie 1B. Sprawa ma różne aspekty: językowy, geograficzny, historyczny i filozoficzny.

2. Aspekt językowy

W terminologii żeglarskiej używa się jednoznacznych określeń: *nawietrzny* (zwrócony w kierunku, z którego wieje wiatr) i *zawietrzny* (znajdujący się po przeciwnej stronie niż ta, z której

zawietrzny pojawił się później – wyrażenie *zawietrzna strona* (strona statku, przeciwna tej, w którą wiatr wieje) definiuje specjalistyczny słownik S. Bernatta (1935), a wyraz *zawietrzny*, z synonimami *odwietrzny* i *odwiatrowy*, odnotowuje ogólny słownik W. Doroszewskiego z 1969 roku.

Podwietrzny jest kłopotliwym wyrazem – nie ma go w przedwojennych słownikach, ale można spotkać w publikacjach od połowy XIX wieku. W wyrażeniach *pod wiatr* i *pod prąd* przymimek *pod* oznacza kierunek przeciwny do kierunku wiatru lub prądu, a przymiotnik *podwietrzny*, utworzony przyrostkiem *pod-*, znaczy „zwrócony w kierunku, z którego wieje wiatr”. Takie znaczenie podają słowniki języka polskiego i potwierdzają następujące cytaty:

Toteż po stronie podwietrznej spada zwykle więcej opadów niż po stronie odwietrznej... (J. Kostrowicki, *Środowisko geograficzne Polski*, 1961);

¹ W 2008 r. użytkownik Wikipedii na stronie dyskusji napisał, że *Wyspy Podwietrzne* i *Wyspy Zawietrzne* są błędnym tłumaczeniem nazw angielskich, lecz nie wywołał żadnego oddźwięku.

Spiętrzeniom strony **podwietrznej** odpowiada przy tym obniżenie stanu wód na stronie zawietrznej („Zeszyty Naukowe Politechniki Gdańskiej. Budownictwo Lądowe” 1969).

kultury ceramiki wstęgowej rytej w dorzeczu górnej Wisły, 1973).

Angielska nazwa *Leeward Islands* pochodzi od wyrazu *leeward* (*lee* – miejsce osłonięte od

Tab. 1. Aspekt językowy nazw Wyspy Nawietrzne i Wyspy Zawietrzne

Języki	Nazwy archipelagów		Wyrazy motywujące nazwy i ich synonimy	
polski	Wyspy Nawietrzne , *Wyspy Zawietrzne, daw. Wyspy na Wietrze	Wyspy Zawietrzne , *Wyspy Podwietrzne, daw. Wyspy pod Wiatrem	<i>nawietrzny</i> , <i>dowietrzny</i> , <i>dowiartowy</i> , <i>podwietrzny</i> , <i>podwiatrowy</i>	<i>zawietrzny</i> , <i>odwietrzny</i> , <i>odwiatrowy</i> , * <i>podwietrzny</i>
hiszpański	<i>islas de Barlovento</i>	<i>islas de Sotavento</i>	<i>barlovento</i>	<i>sotavento</i>
angielski	<i>Windward Islands</i>	<i>Leeward Islands</i>	<i>windward</i> , <i>upwind</i>	<i>leeward</i> , <i>downwind</i>
francuski	<i>îles du Vent</i> , <i>îles au Vent</i>	<i>îles Sous-le-Vent</i>	<i>du</i> dpn. r.m. + <i>vent</i> (wiatr), <i>au vent</i> (na wietrze)	<i>sous</i> ‘pod, za’ + <i>vent</i>
holenderski	<i>Bovenwindse Eilanden</i> , daw. <i>Eilanden boven de Wind</i>	<i>Benedenwindse Eilanden</i> , daw. <i>Eilanden beneden de Wind</i>	<i>boven</i> (nad) + <i>wind</i> (wiatr)	<i>beneden</i> (pod) + <i>wind</i>

* Wyrażenia niepoprawne lub budzące zastrzeżenia.

Inaczej jest w językach zachodnioeuropejskich, z których przekładem jest polska forma *Wyspy Podwietrzne*. Hiszpański wyraz *sotavento* (zawietrzny) pochodzi od łacińskiego *subtus* (pod, poniżej) i *ventus* (wiatr) (*Nuevo diccionario...* 2001); w analogiczny sposób zostały utworzone wyrażenia: angielskie (*downwind* z wiatrem, po stronie zawietrznej *down* + *wind*), francuskie *sous le vent* i holenderskie *beneden de wind*.

Przymiotnikowi *podwietrzny*, zapewne pod wpływem języków obcych, przypisano znaczenie „zawietrzny”. Jest ono przeciwstawne względem znaczenia pierwotnego; nie aprobują go słowniki języka polskiego, ale pojawia się w tekstach literackich i specjalistycznych:

Lingard, stojący po stronie podwietrznej koło steru, śledził pierwszą z dostrzeżonych wysepek. Gdy znalazła się blisko trawersu okrętu, wydał rozkazy i Wasub pobiegł na pokład. Ster został położony na burzę nawietrzną... (J. Conrad, *Ocalenie*, 1957).

Badania klimatologiczne wskazują np., że obszar leżący po stronie **podwietrznej** w stosunku do lasu jest chroniony od wiatru na przestrzeni równej ok. 10 wysokościom drzew. (A. Kulczycka-Leciejewiczowa, *Niektóre problemy osadnictwa*

wiatru + *-ward* – zwrócony ku), ale polska nazwa *Wyspy Podwietrzne* nie nawiązuje do niej, lecz jest kalką językową, czyli dosłownym tłumaczeniem nazw używanych w językach francuskim (*îles **Sous-le-Vent***), niemieckim (*Inseln **unter dem Winde***, od niemieckiego *unter* – pod) i rosyjskim (***Podwietriennyje ostrowa***). Słownik W. Kiersta (1926/1957) podawał tłumaczenie: *leeward* (ku stronie podwietrznej, osłoniętej od wiatru), ale współczesne słowniki angielsko-polskie tłumaczą *leeward* na „zawietrzny”.

Trudno odgadnąć powód błędnego przetłumaczenia angielskiej nazwy *Windward Islands* na *Wyspy Zawietrzne*, gdyż dostępne w latach pięćdziesiątych słowniki podają poprawne tłumaczenie wyrazu *windward*; zapewne pomyłkę można złożyć na karb nieznajomości morskiego słownictwa.

Konkluzja: egzonim *Wyspy Zawietrzne* jest ewidentnym błędem. Przymiotnik *podwietrzny*, zależnie od kontekstu, może znaczyć „nawietrzny” lub „zawietrzny” i w związku z tym nie nadaje się ani na termin naukowy, ani na człon odróżniający (termin rodzajowy) w nazwach geograficznych. Żeby uniknąć nieporozumień trzeba sięgnąć do jednoznacznego słownictwa morskiego; będące

przedmiotem rozważań nazwy powinny mieć postać: Wyspy **Nawietrzne** i Wyspy **Zawietrzne**.

3. Aspekt geograficzny

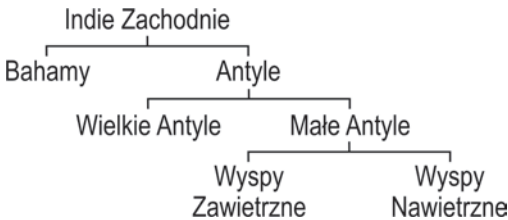
Hiszpanie, którzy w ślad za Kolumbem żeglowali po Morzu Karaibskim, nadali dwie nazwy, funkcjonujące do dziś (ryc. 1B):

1) *Islas de Barlovento* (Wyspy Nawietrzne) – to łuk wysp wygięty na wschód w kierunku, z którego wieją pasaty.

Islas de Sotavento (Wyspy Zawietrzne) – to łańcuch ciągnący się równoleżnikowo wzdłuż wybrzeża Wenezueli, od Aruby do Margarity.

Pierwsza grupa wysp ma wilgotny klimat tropikalny, druga – suchy (D. Martyn 1995). Przez większą część roku wieją pasaty: latem i jesienią ze wschodu, zimą – z północnego wschodu. Na Wyspach Nawietrznych morskie masy powietrza zwrotnikowego przynoszą wysokie opady, którym sprzyjają czynniki orograficzne (wyspy są górzyste o genezie wulkanicznej). Na Wyspach Zawietrznych opady są małe, ponieważ inwersja pasatowa (ciepła warstwa powietrza) i orografia (wyspy są niskie) nie sprzyjają rozwojowi chmur i opadom.

Konkluzja: hiszpański podział Małych Antyli jest uzasadniony geograficznie: Wyspy Nawietrzne (*Barlovento*) i Zawietrzne (*Sotavento*) różnią się pod względem geologicznym i klimatycznym. Nazwy *Wyspy Nawietrzne* i *Wyspy Zawietrzne* wpisują się w podział geograficzny wysp okalających Morze Karaibskie (ryc. 2), a polskie nazwy mają odpowiedniki w języku hiszpańskim i innych językach.

Ryc. 2. Schemat podziału geograficznego Antyli

Fig 2. Outline of geographical division of Antilles

Z historycznego punktu widzenia powyższy podział jest płynny, gdyż różni autorzy nieraz mieli na myśli różne grupy wysp używając tych samych nazw, np. Wyspy Nawietrzne nazywa-

no *Małymi Antylami* albo *Wyspami Karaibskimi* (z ang. *Caribbee Islands*).

4. Aspekt historyczny

Małe Antyle znalazły się w centrum zainteresowania na początku wielkich odkryć. Krzysztof Kolumb w czasie drugiej wyprawy (1493) odkrył Wyspy Nawietrzne od Dominiki do Wysp Dziewiczych, a podczas trzeciej (1498) – Trynidad i Margaritę. W 1499 r. Alonso de Ojeda, Juan de la Cosa i Amerigo Vespucci, którzy z zamiarem rabunkowej eksploatacji eksplorowali wybrzeże Wenezueli zwane wówczas *Tierra Firme* (ład stały), odkryli *islas de los Gigantes*, czyli Curaçao i Arubę. La Cosa, żeglarz, kartograf i konkwistador, po powrocie do Hiszpanii sporządził słynną mapę świata, na której zaznaczył nowo odkryte wyspy, a kilka lat później imieniem Vespucciego nazwano nowo odkryty łąd. Nazwa Antyle pojawiła się w 1502 r. na tzw. mapie Cantina², ale szesnastowieczne mapy z reguły podawały tylko nazwy poszczególnych wysp.

Nazwa *islas de Barlovento* (Wyspy Nawietrzne) zapewne jest starsza niż *islas de Sotavento*. Świadczy o tym wydane w Sewilli dzieło Rodriga Zamorano (1594), które wymienia alfabetycznie *Islas de Barlovento* (ryc. 3). Autor, któremu nie można odmówić kompetencji, ponieważ spr-

Islas de Barlovento.		
Bahama	27	4. 56. m
Cubagua	11	3. 50. m
Deffcada	15	3. 36. m
Guadalupe	15	3. 40. m
Habana	23	5. 14. m
Jamaica	18	4. 56. m
Margarita	11	3. 49. m
Matanzas	23	5. 15. m
Puertorico	18	3. 58. m
Puerto de Plata	20	4. 21. m
Santo Domingo	18	4. 20. m

Ryc. 3. Tabela współrzędnych wysp z dzieła *Cronologia...* Rodriga Zamorano (1594)

Fig. 3. Table of island coordinates from Rodrigo Zamorano's *Cronologia...* (1594)

² *Las antilhas del Rey de castella* (Antyle króla Kastylii).

Ryc. 4. Hiszpański podział Małych Antyli według Nicolasa Sansona (1650)

Fig. 4. Spanish division of Lesser Antilles according to Nicolas Sanson (1650)

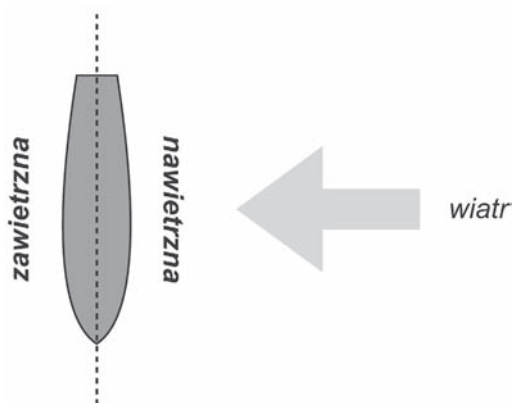

Ryc. 5. Fragment mapy Corneliusa Danckerts (1680), zmniejszenie ok. 40%

Fig. 5. Part of Cornelius Danckerts's map (1680), reduction about 40%

wował stanowiska wielkiego pilota i profesora kosmografii, odnosił tę nazwę do wszystkich wysp Morza Karaibskiego. Kilka lat później historyk Antonio de Herrera y Tordesillas (1601) odróżniał *Islas de Barlovento* i *Islas Sotavento* „które są blisko Tierra firme”³.

Po Hiszpanach na Antyle dotarli Anglicy (w 1623 założyli osadę na wyspie Saint Christopher), Francuzi (w 1635 zajęli Gwadelupę i Martynikę) i Holendrzy (w 1636 zajęli Arubę i Curaçao). Oni także przyjęli hiszpański podział wysp i hiszpańskie nazwy: *Opis świata* Pierre'a d'Avity (1643) wymienia wyspy *Islas de Barlovento* i *Islas de Sotavento*, mapa Ameryki Północnej Sansona (1650) – *Barlovento* i *Sotavento* (ryc. 4), a holenderska mapa z 1680 r. – *BARLO VENTO* i *SOTTO VENTO* (ryc. 5). Allain Manesson-Mallet (1683) trafnie tłumaczył znaczenie obu nazw (por. ryc. 6): *Islas de Barlo-Vento* „które są na wietrze [względem] drugich wysp” i *Islas de Sotto-Vento* „które są za wiatrem [względem] pierwszych”. Inaczej mówiąc, *Wyspy Zawietrzne* leżą bardziej na zachód niż *Wyspy Nawietrzne*.

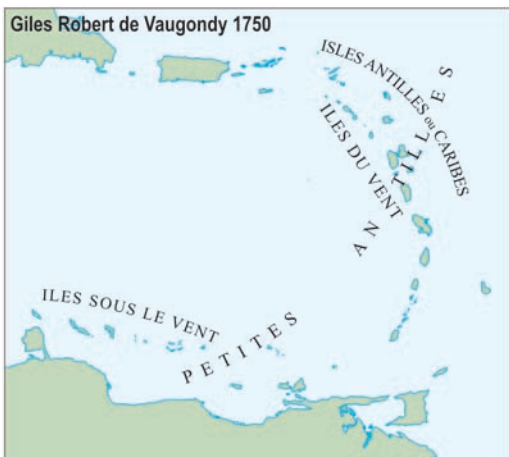
Ryc. 6. Pojęcia opisujące usytuowanie obiektów względem kierunku wiatru

Fig. 6. Terms describing the location of features depending on wind direction

W XVIII w. Francuzi i Holendrzy przyswoili hiszpańskie nazwy przez tłumaczenie. Na mapie G.R. de Vaugondy (1750) są nazwy *francuskie*

³ Podane tu informacje pochodzą z portalu *Google Książki*. Nie można na tej podstawie wyciągać zbyt daleko idących wniosków, ponieważ zbiór zeskanowanych XVI i XVII-wiecznych książek jest niekompletny.

(ryc. 7), a holenderska historia Ameryki (T. Salmon i inni 1769) wymienia *Eilanden boven den Wind* (*Barlovento*) i *Eilanden onder den Wind* (*Sotta-Vento*).

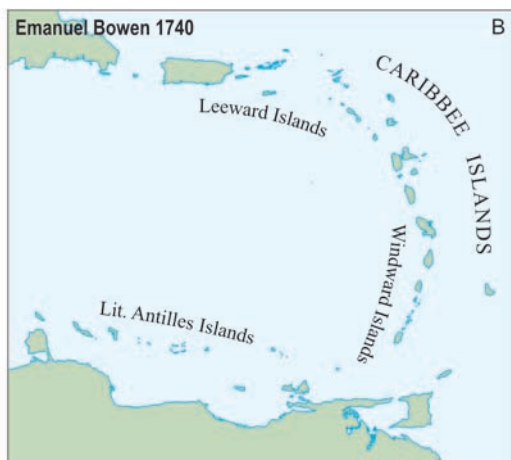
Ryc. 7. Hiszpańsko-francuski podział Małych Antyli według Gilesa Roberta de Vaugondy (1750)

Fig. 7. Spanish-French division of Lesser Antilles according to Giles Robert de Vaugondy (1750)

jednostkę administracyjną obejmującą Anguilę, Antiguę, Barbudę, Montserrat, Saint Kitts i Nevis, którą nazwali *Caribbee Leeward Islands*. Przyłączono do niej skolonizowane później Wyspy Dziewicze, a w 1871 r. utworzono *Leeward Islands Colony*. Anglicy sto lat wojowali z Francuzami o pozostałe wyspy, z których w 1763 r. utworzyli kolonię *Southern Caribbee Islands*. Dopiero w 1877 r. powołali do życia *Windward Islands Federation*, która obejmowała Saint Lucię, Saint Vincent i Grenadę.

W 1957 r. oba twory administracyjne: *Leeward Islands* i *Windward Islands* zostały rozwiązane, lecz nazwy pozostały w obiegu jako nazwy archipelagów. Dla Brytyjczyków i Amerykanów łuk wyspowy Wysp Nawietrznych⁴ dzieli się na dwie części: północne ramię (z francuską Gwadelupą) to *Leeward Islands*, a południowe (z Martyniką) – to *Windward Islands*. Pośrodku znajduje się Dominika, która najpierw należała do *Leeward Islands*, a potem do *Windward Islands*.

Dawne mapy angielskie ilustrują zmiany nazw (ryc. 8). Około 1720 r. działający w Anglii holenderski kartograf Herman Moll podał nazwy hiszpańskie oraz ich angielskie tłumaczenia: *WINDWARD ISL.* i *LEEWARD ISLANDS*⁵. Wydanie pośmiertne

Ryc. 8. Podziały Małych Antyli na mapach angielskich: A – hiszpański według mapy Hermana Molla (ok. 1720), B – brytyjski według mapy Emanuela Bowena (ok. 1740)

Fig. 8. Divisions of Lesser Antilles on English maps: A – Spanish, according to Herman Moll's map (circa 1720), B – British, according to Emanuel Bowen's map (circa 1740)

Brytyjczycy w pierwszej połowie XVII w. opalowali kilka wysp w północnej części Małych Antyli, którymi początkowo administrowali z odległego Barbadosu. W 1671 r. utworzyli odrębną

⁴ Od XVII w. nosi on angielską nazwę *Caribbee Islands* (dawniej także *Charibbean Islands*), później pojawiła się nazwa *Caribbees*.

⁵ Mapa Indii Zachodnich H. Molla jest niedatowana i ma różne wersje różniące się treścią i nazewnictwem; tu (ryc. 8A) chodzi o wersję z kartonami przedstawiającymi porty morskie.

przedstawia już angielski podział Małych Antyli (ryc. 9). Ta piękna mapa pokazuje kierunki pasatów i przeczy publikacjom, które motywują angielskie nazwy położeniem wysp – rzekomo *Windward Islands* są bardziej wystawione w kierunku pasatów niż *Leeward Islands*. Nazwa *Leeward Islands* była raczej wytworem inwencji brytyjskich urzędników kolonialnych.

Mapy Emanuela Bowena (ryc. 8B) i Hermana Molla (ryc. 9) świadczą o tym, że nazwa *Windward Islands* była w użyciu dużo wcześniej niż powstała jednostka administracyjna o tej nazwie. Brytyjczycy nazwy nadane przez Hiszpanów

położenie nazywanych wysp, inaczej mówiąc mają motywację realną. Nazwy przeniesione *Windward Islands* i *Leeward Islands* zostały tej motywacji pozbawione i należą do uważanej za czysto konwencjonalne. Angielski podział Małych Antyli jest pozostałością polityki kolonialnej, a nazwy angielskie pośrednio upamiętniają dwa etapy kolonizacji tych wysp.

5. Kwestia polska

Wydana ponad sto lat temu *Encyklopedia powszechna* Orgelbranda (1898) w haśle *Antylle*

Ryc. 9. Fragment mapy Indii Zachodnich Hermana Molla (1736)

Fig. 9. Part of Herman Moll's map of West Indies (1736)

najpierw przetłumaczyli, a następnie arbitralnie przenieśli na inne grupy wysp, które stanowiły cel ich ekspansji terytorialnej. Wyrazem brytyjskiego zaangażowania w tym regionie jest atlas Indii Zachodnich Thomasa Jefferysa (1775), który podaje nazwy: *CARIBBEE ISLANDS nam'd by the Spaniards ANTILLAS & WINDWARD ISLANDS* (Wyspy Nawietrzne), *Leeward Islands* (Wyspy Zawietrzne) i *Leeward Isles* (Leeward Islands). Widać z tego, że angielskie nazewnictwo i podział Małych Antyli nie były jeszcze ustalone. Wkrótce innowacja upowszechniła się, ale na niektórych mapach anglosaskich nazwy *Windward Islands* i *Leeward Islands* nadal umieszczano zgodnie z podziałem hiszpańskim (np. „The Evening Post” w 1898 r.).

Wniosek: nazwy *Wyspy Nawietrzne* i *Zawietrzne* (*Barlovento* i *Sotavento*), nadane pierwotnie przez hiszpańskich żeglarzy, charakteryzują

podawała podział angielski: [...] *od wiejącego tu półn.-wschod. pasatu dzielą M[ate] A[ntylle] na wyspy na wietrze* (*Windward-Islands*) *od Martyniki do Tabago* i *wyspy pod wiatrem* (*Leeward-Islands*) *od Portoriko do Dominiki*, ale ilustrująca tekst mapa przedstawiała podział hiszpański (ryc. 10). Także *Encyklopedia podręczna ilustrowana* (1905) przyjmowała podział hiszpański: [...] *Indye Zachodnie obejmujące grupy wysp: Wielkich Antylów, Małych Antylów i „Pod Wiatrem”*. *Podręczny słownik geograficzny* E. Maliszewskiego i B. Olszewicza (1927) informował o obu podziałach i wyjaśniał, że obie nazwy inaczej są używane przez „narody o języku hiszpańskim i Francuzów” oraz „narody anglosaskie”.

W latach trzydziestych nazwy obu brytyjskich kolonii były wymieniane w urzędowych publikacjach, więc nic dziwnego, że w *Geografii powszechnej* T. Dybczyński (1936) przyjął podział

angielski. Panował chaos nazewniczy, z którego w końcu wyłoniły się nazwy w postaci przymiotnikowej: *Wyspy nawietrzne* i *Wyspy podwietrzne* (tab. 2).

Ryc. 10. Podział Małych Antyli według mapy Antyli z *Encyklopedii powszechnej Gutenberga* (1898)

Fig. 10. Division of Lesser Antilles according to the map of Antilles from Gutenberg's *Universal Encyclopedia* (1898)

Chociaż kolonie *Windward Islands* i *Leeward Islands* zostały zlikwidowane, *Polskie nazewnictwo geograficzne świata* (1959) przyjęło brytyjski podział Małych Antyli. Ustalono zgodną z uzusem, czyli zwyczajem językowym, formę *Wyspy Podwietrzne*, ale *Wyspy Nawietrzne* zmieniono na *Wyspy Zawietrzne*. Tę nazwę można zaliczyć do wyróżnionej przez amerykańskiego onomastę G.R. Stewarta (1975) kategorii nazw omyłkowych (*mistake-names*). Niewłaściwe rozstrzygnięcie przyjęło się dzięki temu, że przez wiele lat publikacje encyklopedyczne i kartograficzne monopolizowały trzy państwowe wydawnictwa: PPWK, PWN i Wiedza Powszechna, dość konsekwentnie używające standaryzowanych egzonimów.

Nowo ustalone egzonimy nie zostały wprowadzone do obiegu z pełną konsekwencją, ponieważ niektóre wydawnictwa używały nazw po swojemu, unikając błędnej formy *Wyspy Zawietrzne* (tab. 3): Z. Beer użył nazw zgodnie z uzusem, historycy z Polskiej Akademii Nauk uniknęli błędu językowego zamieniając odnie-

sienie obu nazw⁶, a pisarz marynista, kapitan Zbigniew Kosiorowski użył nazw zgodnych ze słownictwem żeglarskim: *Zawietrzne* i *Nawietrzne Wyspy* w *Archipelagu Małych Antyli*.

Autorzy i redaktorzy popełniali błędy opisując Antyle Holenderskie – terytorium, które obejmowało wyspy znajdujące się w archipelagu Wysp Zawietrznych (Aruba, Curaçao, Bonaire) oraz Wysp Nawietrznych (Saba, Sint Eustatius, Sint Maarten). Nietrafna standaryzacja sprzyjała pomyłkom i nieporozumieniom (tab. 4).

Na posiedzeniu KSNG rozważano różne możliwości. Można było przywrócić nazewnictwo sprzed 1959 r., czyli zmienić nazwę *Wyspy Zawietrzne* na *Wyspy Nawietrzne* i pozostawić nazwę *Wyspy Podwietrzne*. Zmiana tylko jednej nazwy byłaby łatwiejsza do zaakceptowania, jednak podczas dyskusji podniesiono kwestię, że nazwa *Wyspy Zawietrzne* jest lepsza pod względem językowym niż *Wyspy Podwietrzne*, a podział hiszpański jest lepszy pod względem geograficznym niż podział angielski. Zwrócono również uwagę na to, że w wyniku przyjęcia podziału angielskiego południowa część Małych Antyli nie ma polskiej nazwy⁷. W sprawie podziału Małych Antyli zwrócono się do specjalisty, prof. Jerzego Makowskiego z Uniwersytetu Warszawskiego, który opowiedział się za koncepcją hiszpańską. Komisja przyjęła stosowną decyzję w wyniku głosowania. Decyzja o zmianie nazwy weszła w życie po przyjęciu protokołu na następnym posiedzeniu Komisji i jest opublikowana na stronie ksgng.gugik.gov.pl.

Nowe rozstrzygnięcie, jak każda zmiana, będzie miało przeciwników. Warto pamiętać o *Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 marca 2000 r.*, które postanawia, że „podmioty wykonujące zadania publiczne na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej” mają stosować urzędowe wykazy nazw ustalonych przez KSNG. Z tej przesłanki można wysnuć wniosek, że standaryzowane nazwy powinny być używane między innymi w pracach magister-

⁶ W tekście (s. 202 i 299); na mapie (s. 362) użyto nazw zgodnych z *Polskim nazewnictwem geograficznym świata* (1959).

⁷ W odniesieniu do tych wysp w języku angielskim czasem używana jest nazwa *Leeward Lesser Antilles*, w języku rosyjskim funkcjonują nazwy *Podwietriennyje ostrowa* // *Južno-Antiliskije ostrowa*, a w polskich tekstach pojawia się nazwa *Antyle Południowe* (w Internecie, w kontekście nurkowania i żeglarsstwa, a także w materiałach do wykładu dr. hab. J. Balona: *Regionalna geografia fizyczna świata* zamieszczonych na stronie Zakładu Geografii Fizycznej Uniwersytetu Jagiellońskiego).

Tab. 2. Nazwy wysp Nawietrznych i Zawietrznych w publikacjach przedwojennych

Publikacje	Wyspy Nawietrzne	Wyspy Zawietrzne
<i>Encyklopedia powszechna...</i> (1898)	wyspy na wietrze (Windward-Islands)	wyspy pod wiatrem (Leeward-Islands)
<i>Antylle</i> . Skala 1:10 000 000, 1898	Wyspy nad Wiatrem, Leeward Isl., Windward Isl.	Wyspy pod Wiatrem
<i>Encyklopedia podręczna ilustrowana</i> , 1905	Małe Antyle	wyspy „Pod Wiatrem”
E. Maliszewski i B. Olszewicz (1927)	Wyspy na Wietrze lub nad Wiatrem	Wyspy pod Wiatrem
<i>Dziennik Ustaw RP</i> , 1932	Wyspy Windward	Wyspy pod Wiatrem (Leeward Islands)
<i>Dziennik Ustaw RP</i> , 1933	Wyspy Windward	Wyspy pod Wiatr
T. Dybczyński (1936)	Wyspy Windward zwane też Wypami na Wietrze	Wyspy Leeward nazywane Wypami pod Wiatrem
<i>Dziennik urzędowy Ministerstwa Poczt i Telegrafów</i> , 1937	WYSPY Z WIATREM (Iles du Vent)	WYSPY POD WIATREM (Iles sous le Vent)
<i>Rocznik polityczny i gospodarczy</i> , 1937	Wyspy nawietrzne (Windward Islands)	Wyspy podwietrzne (Leeward Islands)
<i>Dziennik Ustaw RP</i> , 1938	–	wyspy podwietrzne

Tab. 3. Przykłady użycia nazw alternatywnych do ustalonych w 1959 roku

Publikacje	Leeward Islands	Windward Islands
<i>Polskie nazewnictwo geograficzne świata</i> (1959)	Wyspy Podwietrzne	Wyspy Zawietrzne
Z. Beer: <i>Handel zagraniczny w obliczeniach</i> , 1961	Wyspy Podwietrzne	Wyspy Nawietrzne
<i>Dzieje Ameryki Łacińskiej</i> , 1983	Wyspy Zawietrzne	Wyspy Podwietrzne
Z. Kosiorowski: <i>Skarby kapitana Flinta: ocean drugi</i> , 1987	Zawietrzne Wyspy	Nawietrzne Wyspy

Tab. 4. Przykłady niekonsekwentnego użycia nazw w odniesieniu do Antyli Holenderskich

Publikacje	<i>Benedenwindse Eilanden</i> „Wyspy Zawietrzne”	<i>Bovenwindse Eilanden</i> „Wyspy Nawietrzne”
<i>Biuletyn Statystyczny</i> , 1962	Holenderskie Wyspy Zawietrzne – Curaçao, Aruba, Bonaire	Holenderskie Wyspy Podwietrzne – St. Maarten, St. Eustatius, Saba
<i>Mała encyklopedia ekonomiczna</i> , 1974	Wyspy Podwietrzne (Aruba, Bonaire i Curaçao)	Wyspy Zawietrzne (Św. Eustachego, St. Martin, Saba)
<i>Encyklopedia świat w przekroju</i> , 1980	Holand. Wyspy Nawietrzne (Curaçao, Aruba, Bonaire)	Holenderskie Wyspy Zawietrzne (St. Eustatius, Saba i część w. St. Martin)

skich i doktorskich realizowanych na uczelniach publicznych oraz w atlasach i podręcznikach zalecanych do użytku szkolnego przez Ministra Edukacji Narodowej. Autorzy publikacji hiszpańskich, francuskich i niemieckich, pisząc o angielskim podziale Małych Antyli, używają zwykle nazw angielskich⁸. W analogiczny sposób należy postąpić się tymi nazwami w publikacjach polskich (ryc. 11).

Ryc. 11. Przykład poprawnego umieszczenia na mapie nazw *Wyspy Nawietrzne* i *Wyspy Zawietrzne*

Fig. 11. Example of correct usage of the names *Wyspy Nawietrzne* and *Wyspy Zawietrzne* on a map

Decyzji KSNG nie należy interpretować zbyt dosłownie. Użycie w tekście nazw *Wyspy Nawietrzne* i *Zawietrzne* w odniesieniu do Windward Islands i Leeward Islands nie musi być błędem. Można podać przykłady uzasadnionego użycia obu nazw w kontekście jednoznacznie określającym znaczenie komunikatu:

*Brytyjska kolonia **Wyspy Zawietrzne** istniała od 1671 do 1957 r. (kontekst historyczny).*

*Windward Islands (**Wyspy Nawietrzne**) i Leeward Islands (**Wyspy Zawietrzne**) – to prawdziwy raj dla żeglarzy.*

Dyrektor brytyjskiej zagranicznej służby wywiadowczej podszedł do tkwiącego pośrodku

*sali konferencyjnej kwadratowego stołu, na którym leżał wielki, gruby tom [...] Złoty napis na czarnej okładce [...] głosił: Karaiby – **Wyspy Zawietrzne i Nawietrzne**.* (R. Ludlum, *Iluzja skorpion*, 1993).

Nie jest błędem użycie na mapie historycznej nazw *Wyspy Nawietrzne* i *Wyspy Zawietrzne* w odniesieniu do byłych kolonii brytyjskich. Sądzę także, że polskie nazwy można podać na drugim miejscu, w nawiasie, na mapie przedstawiającej Windward Islands i Leeward Islands, zamieszczonej w przewodniku turystycznym.

Druga decyzja KSNG dotyczyła zmiany nazwy *Cieśnina Zawietrzna* na *Cieśnina Wiatrów* (od hiszp. *passo de los Vientos* (Cieśnina Wiatrów, franc. *canal du Vent*). Cieśninę między Kubą a Haiti nazywano dawniej *cieśniną Windward* (T. Dybczyński 1936), a ustalony w 1959 r. egzonym był błędnym przekładem angielskiej nazwy *Windward Passage* (przejście nawietrzne).

Komisja powinna zająć się również ustalonymi w 1994 roku egzonymi: *Wyspy Podwietrzne* (port. *Ilhas de Sotavento*) i *Wyspy Zawietrzne* (*Ilhas de Barlavento*) – odnoszącymi się do części Wysp Zielonego Przylądka, a także nazwami ustalonymi w 1959 roku: *Wyspy na Wietrze* (*îles du Vent*) i *Wyspy pod Wiatrem* (fr. *îles Sous-le-Vent*) – odnoszącymi się do archipelagów w Polinezji Francuskiej.

6. Aspekt filozoficzny

Począwszy od Platona⁹ filozofowie stawiają pytanie, czy nazwa własna jest pozbawioną znaczenia, konwencjonalną etykietą identyfikującą nazywany obiekt lub osobę, czy też ma znaczenie (sens, treść), które odgrywa istotną rolę w funkcjonowaniu nazwy. Nie wdając się w filozoficzną dyskusję można zauważyć, że z punktu widzenia kartografa nazwa geograficzna może się wydawać etykietą, a bezproblemowe funkcjonowanie na mapach omyłkowej nazwy *Wyspy Zawietrzne* przemawia za tym poglądem.

Nie wynika z tego, że nazwa omyłkowa nie jest równie dobra jak nazwa racjonalnie utworzona. Polonizacja nazw odbywa się według określonych reguł. Nazwy złożone z wyrazów pospolitych przyswajają się w różny sposób: a) na zasadzie cytatu, np. *Saint Lucia*, z ang. „św. Łucja”;

⁸ Od tej zasady są wyjątki; np. internetowy *Atlas Caraïbe* w wersji francuskiej umieścił na mapie nazwy *Îles Sous-le-Vent* i *Îles du Vent* zgodnie z podziałem angielskim, czyli tak samo, jak *Leeward Islands* i *Windward Islands* w wersji angielskiej.

⁹ Dialog *Kratylos*, którego brak w polskim wydaniu *Dialogów* Platona.

Ryc. 12. Nieostrość pojęcia Wyspy Nawietrzne na mapie Małych Antyli

Fig. 12. Ambiguity of the term Wyspy Nawietrzne on a map of Lesser Antilles

b) dostosowując do zasad polskiej ortografii i fonetyki, np. *Trynidad* od hiszp. *Trinidad* (trójca); c) przez tłumaczenie, np. *Morze Karaibskie* od hiszp. *mar Caribe* (*mar* – morze + *caribe* – Karibowie).

Nazwa *Windward Islands* została uznana za znaczącą i przetłumaczona. Wtórne przeinaczenie *Wyspy Nawietrzne* > *Wyspy Zawietrzne* jest nie do przyjęcia, ponieważ narusza normę i prowadzi do nieporozumień. Niezgodność ustaleń nazewniczych z 1959 r. z normą językową uwidacznia *Wielki słownik angielsko-polski...* (2002), który podaje następujące odpowiedniki terminów angielskich: **leeward** – zawietrzny, **Leeward Is-**

lands – Wyspy Podwietrzne; **windward** – nawietrzny, **Windward Islands** – Wyspy Zawietrzne.

Z mapy można odczytać, do czego odnoszą się umieszczone na niej nazwy, lecz nazwy funkcjonują również w tekstach. Użycie w tekście nazw *Wyspy Zawietrzne* i *Wyspy Podwietrzne* może utrudniać sprawne porozumiewanie się. Na mapie załączonej do magazynu „National Geographic” umieszczono następującą informację: *Żeglujący z atlantyckimi pasatami – stałymi wiatrami wiejącymi na zachód – hiszpańscy żeglarze nazwali ten zakątek Indii Zachodnich Wyspami Nawietrznymi. Później Brytyjczycy, z czysto biurokratycznych powodów, nazwali*

archipelag położony na północy **Wyspami Zawietrznymi**¹⁰. W polskim wydaniu użyto egzotymów ustalonych w 1959 r. i w rezultacie przetłumaczony tekst utracił sens: [...] *Hiszpanie nazwali ten kąt Indii Zachodnich Wyspami Zawietrznymi. Później Brytyjczycy [...] archipelagowi znajdującemu się od nich na północ nadali nazwę Wyspy Podwietrzne.*

Nadanie lub zmiana nazwy wymaga ustalenia odniesienia, czyli zdefiniowania obiektu, do którego dana nazwa się odnosi. W wypadku nazwy *Wyspy Nawietrzne* ustalenie odniesienia natrafia na trudności. Chcąc wyliczyć wyspy należące do tej grupy przekonujemy się, że pojęcie geograficzne „Wyspy Nawietrzne” nie jest ostre¹¹. W ośmiu publikacjach encyklopedycznych przyjmujących podział hiszpański (3 hiszpańskich, 2 francuskich, 2 niemieckich i 1 rosyjskiej) sprawdzono, jak została zdefiniowana ta grupa wysp (ryc. 12). Połowa z nich podaje, że Wyspy Nawietrzne rozciągają się od Portoryko do Trynidadu. Ta definicja nie jest jednoznaczna, ponieważ nie jest jasne, czy do Wysp Nawietrznych należą Portoryko, Trynidad i położony na uboczu Barbados. Większość publikacji wymienia nazwy

poszczególnych wysp i na tej podstawie można powiedzieć, że do Wysp Nawietrznych:

- na pewno należą: Saint Kitts i Nevis, Antigua i Barbuda, Montserrat, Gwadelupa, Dominika, Martynika, Saint Lucia, Saint Vincent i Grenada;
- raczej należą: Wyspy Dziewicze i Barbados;
- raczej nie należą: Portoryko, Trynidad i Tobago¹².

Onomaści są zgodni w tym, że podstawową funkcją nazw własnych (osobowych i geograficznych) jest identyfikacja nazywanych indywidualów i odróżnianie ich od innych. Żeby nazwa skutecznie pełniła tę funkcję, nazywany obiekt powinien mieć jedną, niepowtarzalną i niezmienną nazwę. Przykładem takiej nazwy jest *Warszawa*, natomiast nazwy nadawane Wyspom Nawietrznym i Zawietrznym są ilustracją tego, że używamy również nazw geograficznych, które nie spełniają warunków koniecznych do skutecznego funkcjonowania w procesie komunikacji językowej. Obiekt geograficzny może mieć różne nazwy, a nazwy mogą powtarzać się i zmieniać. Dłatego standaryzacja nazw ma funkcjonalne uzasadnienie.

Literatura

- Avity P. d', 1643, *Le Monde, ou la Description générale de ses quatre parties*. Paris: L. Cottereau [Google Książki].
- Bernatt S. (1935): *Słowniczek morski*. Toruń: Instytut Bałtycki.
- Dictionnaire Hachette encyclopédique illustré*, 1996. Paris: Hachette Livre.
- Dybczyński T., 1936, *Ameryka Środkowa. Wielka geografia powszechna*. Warszawa: Trzaska, Evert i Michalski.
- Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda z ilustracjami i mapami*, 1898, tom 1. Warszawa: S. Orgelbrand [Google Książki].
- Herrera y Tordesillas A. de, 1601, *Historia general... Descripción de Las Indias Occidentales*, t. 4. Madrid [Google Książki].
- Kierst W., 1957, *Słownik angielsko-polski*. Warszawa: Wiedza Powszechna. Przedruk wyd. 1926, Trzaska, Evert i Michalski SA.
- Linde S.B., 1809, *Słownik języka polskiego*, t. 2. Warszawa.
- Makowski J., 2004, *Geografia fizyczna świata*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Maliszewski E., Olszewicz B., 1927, *Podręczny słownik geograficzny*, t. 2, Warszawa: Trzaska, Evert i Michalski.
- Manesson-Mallet A., 1683, *Description de l'univers*. Paris: D. Thierry [Google Książki].
- Martyn D., 1995, *Klimaty kuli ziemskiej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Nuevo diccionario esencial de la lengua española*, 2001. Madrid: Santillana.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 marca 2000 r. w sprawie trybu i zakresu działania Państwowej Rady Geodezyjnej i Kartograficznej i Komisji Standaryzacji Nazw Geo-*

¹⁰ *Sailing on the Atlantic trade winds – the steady breezes that blow westward – Spanish sailors dubbed this corner of the West Indies the Windward Islands. Later the British, for purely bureaucratic reasons, named the archipelago to the north the Leeward Islands.* (West Indies 2003)

¹¹ Zgodnie z poglądem klasycznym, pojęcia są jednoznacznie zdefiniowane i każdy rozumie je tak samo, natomiast podejście kognitywne przyjmuje, że pojęcia nie są łatwe do zdefiniowania i nie mają ostrych granic.

¹² Tylko *Dictionnaire Hachette...* (1996) zalicza Portoryko i Trynidad do Wysp Nawietrznych. Portoryko należy do Wielkich Antyli, a Trynidad pod względem geologicznym związany jest z Ameryką Południową (J. Makowski 2004) i nie należy do łuku wulkanicznego Wysp Nawietrznych.

- graficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasad wynagradzania ich członków. Dz.U. 2009, nr 107, poz. 897.
- Salmon T., Wagenaar J., Van Goch M., 1769, *Heden-daagsche historie of tegenwoordige staat van Amerika*. Amsterdam: Isaak Tirion [Google Książki].
- Stewart G.R., 1975, *Names on the globe*. New York, Oxford: Oxford University Press.
- Słownik języka polskiego*, 1968, t. 10, red. W. Doroszewski. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Uniwersalny słownik języka polskiego*, 2003, red. S. Dubisz. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Wielki słownik angielsko-polski PWN – Oxford*, 2002. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Zamorano R., 1594, *Cronologia*. Sevilla: R. de Cabrera [Google Książki].
- danum: C. Danckerts (48x57,7 cm) [<http://www.geographicus.com/P/AntiqueMap/WestIndies-danckerts-1696>].
- Jefferys T., 1775, *Compleat chart of the West Indies...* London: R. Sayer [<http://www.davidrumsey.com/luna/servlet/s/686i15>].
- Moll H., ok. 1720, *A map of the West-Indies or the islands of America in the North Sea*. London: T. Bowles (101x69 cm) [<http://dlg.galileo.usg.edu/hmap/id:hmap1715m66>].
- Moll H., 1736, *A map of the West-Indies, Mexico or New Spain*. [W:] *Atlas minor*. London: T. Bowles & J. Bowles (27x21 cm) [<http://www.davidrumsey.com/luna/servlet/RUMSEY-8-1>].
- Sanson d'Abbeville N., 1650, *Amérique septentrionale*. Paris: P. Mariette (55x39 cm) [<http://hdl.loc.gov/loc.gmd/g3300.ct000705>].
- The Evening Post map of the West Indies*, 1898, skala ok. 1:9 500 000. Evening Post Publishing Co. (39x30 cm) [<http://memory.loc.gov/ammem/gmdhtml/gmdhome.html>].
- Vaugondy G.R. de, 1750, *Partie de la Mer Du Nord, ou se trouvent Les Grandes Et Petites Isles Antilles, Et Les Isles Lucayes*. Paris (59,2x48,5 cm) [<http://www.raremaps.com/gallery/detail/16106?view=print>].
- West Indies*. Scale 1:3 737 000, 2003. Washington: National Geographic Society. Wyd. polskie: *Karaiby*. Skala 1:3 737 000, 2011.

Recenzował
prof. dr hab. Jerzy Makowski

Windward and Leeward Islands – Problems with Names

Summary

Keywords: standardization of geographical names, Polish geographical nomenclature of the world, exonyms, Windward Islands, Leeward Islands

Standardization of geographical names consists in regulating the process of spontaneous name formation, and other changes taking place in the set of toponyms: some names cease being used, others change in form (e.g. *Wyspy nad Wiatrem* > *Wyspy na Wietrze* > *Wyspy Nawietrzne*) or even their reference to an object. Standardization is conducted by competent state organs. In Poland it is the Commission on Standardization of Geographical Names Outside the Republic of Poland. In the course of works on the fourth edition of the list of Polish exonyms the following names were agreed upon: *Wyspy Nawietrzne* (Windward Islands) and *Wyspy Zawietrzne* (Leeward Islands), thus changing the solution contained in the first list of names from 1959 (figure 1). The article analyzes the va-

rious aspects of this decision: linguistic, geographical, historical and philosophical.

Efficient functioning of toponyms in the process of linguistic communication requires the named feature to have only one unique and unchangeable name in a given language. It allows for unequivocal feature identification and its differentiation from other features, which is one of the basic functions of toponyms. The Polish names *Wyspy Nawietrzne* and *Wyspy Zawietrzne* refer to island groups of the Lesser Antilles. Historic sources prove that the names (not only in Polish, but also in other languages) changed and did not fulfill the above mentioned conditions. For instance, in the 19th century, *Windward Islands*, *Lesser Antilles* and the *Caribbean Islands* were alternate names, while today they refer to different island groups.

Polish names draw on the names *Islas de Barlovento* and *Islas de Sotavento*, which were given to the islands by Spanish sailors. They are descriptive and

characterize the islands' position with reference to easterly trade winds: *Barlovento* (Windward) lie more to the east, while *Sotavento* (Leeward) – more to the west. In other words, there is real motivation behind the contrasting names. Both groups differ geographically: the former is a volcanic arc (between Puerto Rico and Trinidad) and is characterized by a moist climate, while the latter is a chain of low coral islands (stretching along the Venezuelan coast) with a dry climate.

Early maps illustrate changes in name form and reference. Spanish island names were adopted by the Dutch, the French and the English (fig. 4 and 5) and consequently translated (fig. 7 and 8A). After some time, the English transferred the assimilated names of *Windward* and *Leeward Islands* to other groups of islands – the southern and the northern part of the Lesser Antilles arc (fig. 8B). The change was linked to the needs of British colonial administration. As a result, both names lost their motivation and became purely conventional. H. Moll's map depicting wind directions is a proof of this (fig. 9).

Both names were translated and entered the Polish language in the 19th century. They were prepositional and were formed after French and German names (fig. 10). Before World War II both had different variant names and their reference was not clearly stated (encyclopedic publications stated that the English divided Lesser Antilles differently than the Spaniards), sometimes English names were used. In 1930s modern ad-

jective names appeared: *Wyspy Nawietrzne* and *Wyspy Podwietrzne* and referred to British colonies.

After the War, Polish names began to be standardized. British colonies ceased to exist, but it was established that the Polish names do not refer to *Islas de Barlovento* and *Islas de Sotavento*, but to *Windward Islands* and *Leeward Islands*. According to pre-war usage of the names, it was agreed upon that *Leeward Islands* are *Wyspy Podwietrzne* (Polish *pod* 'under, against' + *wiatr* 'wind'). It was also established that *Windward Islands* are *Wyspy Zawietrzne* (Polish *zawietrzny* 'leeward'). This was an evident mistake, but the name was accepted in Polish publications. The quotations show, however, that its usage in geographical texts caused communication problems. Some texts containing the wrongly standardized name were impossible to be translated into Polish.

The Commission decided to correct the early mistake and revert to the name *Wyspy Nawietrzne*. In addition, the traditional name *Wyspy Podwietrzne* was cancelled and the name *Wyspy Zawietrzne* (from *zawietrzny* 'leeward') was accepted instead. The name breaks away from tradition, but appeals to unequivocal sailing terminology (fig. 6). At the same time, it was established that both names are to be used according to the Spanish division of Lesser Antilles. This further led to the conclusion that for the archipelagoes of *Windward Islands* and *Leeward Islands*, original English names should be used in the Polish language (fig. 11).

Translated by M. Horodyski

